

Månedsoversigt over plantesygdomme

335. — September 1953.

Der blev for september måned modtaget beretninger fra 86 medarbejdere; endvidere blev der besvaret 305 forespørgsler.

Lufttemperaturen beregnet som middeltemperatur lå måneden igennem omtrent på normalen, der er fra ca. 11—14° C.

Middelnedbøren blev i tiden 1.—26. september omtrent så stor som normalen, der for hele landet er 59 mm. Nedbøren fordeltes ret jævnt på de forskellige landsdele, men de største mængder faldt i månedens begyndelse og slutning. I tiden til og med d. 26. målttes i de forskellige landsdele følgende nedbørmængder i mm og med månedens normal i (): Nordjylland 54 (56), Østjylland 46 (58), Vestjylland 68 (70), Sønderjylland 57 (69) — og for hele Jylland 55,2 (62,1); Fyn 47 (54), Sjælland 37 (50), Lolland og Falster 41 (50) — for hele Sjælland og øvrige øer 40,7 (50,7); Bornholm 49 (56).

Sygdomme på landbrugsplanter.

Korn og græsser.

Kobbermangel (gulspidssyge). Fra Himmerland berettes, at der i talrige stubmarker efter byg ses tydelige tegn på kobbermangel i grønskudspletterne. Der bør tilstræbes mere interesse for anvendelse af blåsten til korn (Kr. Knudsen, Aalborg).

Sortrust (*Puccinia graminis*) er iagttaget på grønskud af vårhvede i Lundby ved Aalborg (Kr. Knudsen, Aalborg). Fra Vis Herred berettes om fund af *Berberis vulgaris* ved Rinkenæs og Kollund (N. A. Drewsen).

Bælgplanter.

Kalkmangel. Fra Stevns skrives: „Kalkmangel har i dette efterår været meget almindelig i udlægsmarker med lucerne, men ved tilførsel af kalk om efteråret plejer man at kunne redde markerne, blot planterne er der“ (Aage Madsen, Store-Heddinge).

Kløverens knoldebægersvamp (*Sclerotinia trifoliorum*) har hidtil været godartet. Af 41 indberetninger tales der kun i 3 om almindelig forekomst med overvejende svage angreb. Fra Sorø (Ib Trojaborg) og Holbæk (J. Vind) berettes om stærke angreb i udlægsmarker med tæt bestand af rødkløver til frøavl.

Kransskimmel (*Verticillium albo-atrum*). Stærke angreb rapporteres fra flere lucernemarken på Als (J. K. Svenstrup) og fra en 3. års lucernemark ved Ørsted (M. Greve). Endvidere på indsendte planter fra Kolding (O. Ruby) og Holbæk (J. Vind).

Bederøer.

Bormangel (hjerte- og tørforrådnelse) er ret udbredt i mange egne af landet, bl. a. på Stevns, hvor indberetteren (Aage Madsen, Store-Heddinge) mener, at der på de egne med fordel kan tilføres bor til bederoerne.

Virus-gulsot (*Beta virus 4*) har udviklet sig meget stærkt siden beretningen for august måned. Af 56 indberetninger fremgår det, at 47 af disse rapporterer almindelig udbredte angreb, hvoraf 25 betegnes som svage og 22 som stærke (for august måned var der 66 indberetninger, i 40 rapporteredes almindelig udbredte angreb, hvoraf 31 svage og kun 9 stærke).

På Øerne er angreb gennemgående almindelig udbredte, men angrebsstyrken veksler meget stærkt fra egn til egn. På Lolland og Falster synes angrebene i reglen begrænset til småpletter i markerne, medens der mange steder på Sjælland er marker, der er gulfarvede fra ende til anden. Angrebene anses dog i reglen for svagere end i fjor, og da de er kommet senere, vil de ikke influere på udbyttet i samme grad som i fjor. Flere indberettere er iøvrigt forbavset over, at angrebene har taget et sådant omfang, da luseangreb (bedelus) ikke har gjort sig bemærket. Det bekræfter vel resultaterne fra de egentlige smitteforsøg, der viser, at ferskenlusen betyder langt mere for smittespredningen end bedelus.

I Jylland har angrebet ligeledes bredt sig meget stærkt i den sidste måned. Fra Slogs Herred skrives: „For 3 uger siden var der kun enkelte pletter i ganske få marker — i dag er alle marker gule. Roedudbyttet bliver godt endda; men toppens egnetthed til ensilage er stærkt forringet“ (Holger Behrens, Bylderup Bov), og „næsten ingen marker er fri for angreb af virus-gulsot, alle steder er der mindst 60 % angrebne planter, og mange marker har over 95 % angrebne planter. For en måned siden skulle man ikke have troet, at virus-gulsot ville komme til at betyde noget i år“ (Hardy Knudsen, St. Jyndeved). Fra Vis Herred skrives, at virus-gulsot er værre i år end nogensinde tidligere — mange marker har 90—100 % angrebne planter (N. A.

Drewsen, Høkkerup). Også fra Højer (Carl Nielsen), berettes om meget stærke angreb, således at hele den sydlige del af Sønderjylland synes angrebet i usædvanlig grad. Op gennem det østlige og nordlige Jylland er der angreb af vekslende styrke med almindelig udbredte og stærke angreb følgende steder: Askov (H. Agergaard), Silkeborgegnen (J. J. Søndergaard), Århussegnen (A. Diederich og B. R. Bentholt), Djursland (P. Mumm, Rønde og Chr. Sloth, Grenaa), Mariagerne (S. A. Rasmussen), Hadsundegnen (P. Pedersen), Ulstrupegnen (H. P. Nielsen) og Viborgegnen (O. Th. Nielsen). Fra Han Herrederne berettes, at der aldrig før er set så mange angreb på de egne (R. Sørensen, Fjerritslev) og fra Sydthy, at angrebet nu findes i mange bederoemarker (K. Hangaard).

Fra Jyndeved berettes om et tilfælde med åbenbar smitte fra en roekule (Hardy Knudsen) og fra Bjerringbro om en interessant iagttagelse (d. 15. september) fra et sprøjtningsforsøg i stiklingeroer: I ubehandlede parceller fandtes på bladene talrige lus, der på normal vis i ro og mag sugede saft; omkring en ældre hun sad i reglen unge lus (larver) i forskellige størrelser. I parceller, der var sprøjtet 4 gange med Systox, sidste gang 1. august, fandtes flere døde lus (ofte vingede) og adskillige levende, yngre lus, der tydeligt nok ikke befandt sig vel, idet de ikke sad stille og sugede, men var på stadig vandring (Sv. Højer-Pedersen). Det tyder altså på, at der endnu 6 uger efter sidste sprøjtning stadig var nogen virkning af giften. Flere indberettere har iøvrigt bemærket, at ferskenlus har været talrigt tilstede på bederoeblade (ofte også på kålroe- og rapsblade) langt ind i september måned (J. P. Skou, Odder; B. R. Bentholt, Ødum forsøgsstation; Knud Iversen, Klippinge).

Gule blade. Som nævnt i augustoversigten er der også i år i bederoemarkerne ofte gule blade, som ikke skyldes virusgulrot. Som i august nævnes kvælstofmangel og tidligere tørke særlig hyppigt som årsag til denne gulfarvning; fra Næstved (P. Grøntved), Ødum forsøgsstation (B. R. Bentholt) og Himmerland (Kr. Knudsen) fremhæves også bormangel; fra Himmerland (Kr. Knudsen) og Han Herrederne (R. Sørensen) samt Nibeegnen (G. Heltoft) manganmangel, og fra Slogs Herred nævnes stedvis magnesiummangel (Hardy Knudsen). Sidstnævnte, der kan underbygge opfattelsen med forsøgsresultater, skriver iøvrigt: „Jeg tror, man skal være lidt forsigtig med at snakke alt for meget om magnesiummangel (artikler i landbrugspressen); det kan måske vildlede mere end vejlede!“. Også tægesugning har givet anledning til gule bladspidser (A. Juel-Nielsen, Rønne; Niels Pedersen, Horsens).

B e d e s k i m m e l (*Peronospora Schachtii*) findes allerede i de nyudlagte bederoefromarker på Stevns (Aage Madsen, Store-Heddinge) og Falster (H. H. Holme Hansen, Sakskøbing). Det tørre vejr i sidste del af september har dog bremset sygdommen.

P l e t s k i m m e l (*Ramularia betae*) er iagttaget i usædvanligt omfang i enkelte bederoemarker på Århussegnen (A. Diederich).

B e d e r u s t (*Uromyces betae*). Der meldes om stærke angreb i flere bederoemarker (Viggo Sørensen, Skælskør).

Kålroer, kål o. a. korsblomstrede.

Bormangel. Fra Sønderjylland meddeles, at bormangel optræder i en sådan grad i kålroer på sortsandede jorder, at tilførsel af borax anses for nødvendig (A. Mortensen, Gram).

Mosaiksyge (*Brassica virus 1* o. a.) synes stadig godartet. Fra Stevns meldes om et angreb i stamfrøstiklinger (Aage Madsen, Store-Heddinge) og fra Skælskøregnen, at angreb er almindelige, men svage (Viggo Sørensen).

Kålskimmel (*Peronospora brassicae*) var i foråret alvorlig i mange kålroemarker på Ulstrupegnen, og den gør sig stadig gældende og bevirker, at toppen mange steder er lidet egnet til opfodring (H. P. Nielsen, Ulstrup).

Almindelig meldug (*Erysiphe polygoni*). Fra Øtofte meddeles, at enkelte kålroefamilier i forsøgene næsten er helt hvide af meldug, medens andre er fuldstændig fri for angreb (Aage Munk).

Kålbrokssvamp (*Plasmodiophora brassicae*). Sygdommen synes ret almindelig i visse egne, bl. a. i Vendsyssel (H. Olesen, Brønderslev). Fra Stevns meldes om adskillige angreb, der åbenbart hænger sammen med den stærke rapsdyrkning (Knud Iversen, Klippinge).

Kartofler.

Kartoffelskimmel (*Phytophthora infestans*). Fra Statens forsøgsstation Tylstrup skrives, at kartoffeludbyttet i år ligger en del lavere end sidste år, og det skyldes sikkert først og fremmest det tidlige angreb af skimmel, således at de ikke forspirede, sildige sorter har haft for kort en vækstperiode (Aage Bach). Denne udtalelse fremhæves, fordi den udtrykker en opfattelse, som deles af mange af indberetterne, navnlig fra Jylland.

Tørforrådnelse på knoldene er meget slem i år. Af 64 indberetninger fremgår det, at ikke mindre end 51 taler om almindelig udbredte angreb, hvoraf de 32 karakteriseres som svage og de 19 som stærke. Det er næsten udelukkende i Jylland, at de stærke angreb findes og da først og fremmest i den nordlige halvdel, hvor halvdelen af indberetterne (15 af 30) karakteriserer angrebene som almindelig udbredte og stærke. Fra den sydlige halvdel af Jylland berettes der om tilsvarende almindelig udbredte og stærke angreb fra Grindsted (J. J. Jakobsen), Varde (K. Henneberg), Bramminge (J. K. Svenstrup), Skærbæk (Vald. Johnsen) og Slogs Herred (H. Behrens).

Bintje og Up to date nævnes hyppigst som mest angrebne af tørforrådnelse, næst efter nævnes Primula, Alma og Dianella, men angrebsgraden er som sædvanlig afhængig af forhold, som avleren delvis behersker. Flere fremhæver betydningen af god hypning (P. O. Overgaard, Holstebro; J. J. Søndergaard, Silkeborg), andre fremhæver, at den grundige, rettidige og gentagne sprøjtning har givet fine resultater (Rud. Jensen, Suldrup; K. Henneberg, Varde; Hardy Knudsen, St. Jyndevad). Der er almindelig enighed om, at omhyggelig frasortering af syge knolde er nødvendig alle steder før nedkuling. Knud Sehested, Øtterup, skriver, at der bør agiteres for dette i indeværende efterår.

Kartoffelskurv (*Actinomyces scabies*) er som sædvanlig almindelig udbredt, men med vekslende angrebsstyrke fra mark til mark eller endog fra sted til sted i samme mark, således at det er vanskeligt at give udtryk for en gennemsnitlig tilstand. Gennemgående berettes det, at angrebet er mildere end de nærmest foregående år, men stedvis karakteriseres det som værre, navnlig på middeltidlige sorter, bl. a. Bintje. Et par bemærkninger fortjener at fremhæves: „Enkelte steder stærke angreb; folk påstår, at det skyldes den stærke sol sidste uge i juni, som brændte meget hårdt på sandjorderne. Jeg tør ikke afgøre det, men givet er det, at det ikke altid er reaktionstallet, der er afgørende. Marker, hvor der få år i forvejen er avlet pæne kartofler, gav i år meget skurvede knolde“ (Sv. Aa. Jacobsen, Tørring). „Hvornår kommer den effektive bekæmpelsesmetode mod skurv? Det store høst-udbytte fordrer, at der er rigeligt med kalk i jorden, og med denne kommer skurven“ (A. Mortensen, Gram).

Pulverskurv (*Spongospora subterranea*) konstateredes på en enkelt prøve af indsendte kartoffelknolde.

Vårforrådnelse (bakteriose) har været godartet på Øerne og i det sydlige Jylland, medens der er mange og ofte stærke angreb i visse midtjydske egne, men navnlig i det nordlige Jylland, og da især på jorder med lav grundvandstand. Her har den store efterårsnedbør begunstiget forrådnelsen (P. Pedersen, Hadsund; Kr. Knudsen, Aalborg; J. Chr. Andersen-Lyngvad, Aalborg; H. Olesen, Brønderslev; R. Sørensen, Fjerritslev). Fra Østhimmerland skrives: „På våde arealer kan det ses, at de øverste knolde er sunde, medens de nederste er rådne af vådforrådnelse“ (P. Pedersen, Hadsund).

Chr. Stapel.

Sygdomme på havebrugsplanter.

Frugttræer og frugtbuske.

Sprøjteskade på æbler synes ikke at være særlig udbredt, når samtlige sorter tages under eet. Vurderer man Cox's Orange alene må man sige, at der er nogen sprøjteskade. Herom hedder det fra Jylland: „Cox's Orange har ikke kunnet tåle $\frac{1}{2}$ % hvid bordeauxvædske i denne våde sommer. Stærkt bladfald har flere steder været resultatet, navnlig hvor der var anvendt svovlmidler efter blomstring indtil valnøddestørrelse“ (Arne Pallesen); fra Horsens: „Sprøjteskade synes i det væsentlige kun at have ramt Cox's Orange, Laxton og enkelte andre sorter“ (Chr. A. Nørholm); fra Esbjerg-Varde: „Cox's Orange har i år haft tidligt og ret stærkt bladfald lige fra plante-skolen og til det gamle træ. Dette uanset om der er sprøjtet eller ikke. Jeg har indtryk af, at sorten i år har tålt de alm. anvendte sommersprøjtninger bedre end de to nærmest foregående år“ (M. Sørensen); fra Maribo Amt: „Sprøjteskade på Cox's Orange almindelig udbredt. Årsagen er sikkert oftest dårligt løv på træerne mere end sprøjtevædskens sammensætning“ (J. Sander Nielsen). Om kemikaliernes indvirkning skrives yderligere: „Et usædvanligt fint resultat var opnået ved anvendelse af et thiramiddel 4 gange i somme-

rens løb. Det var „dyrt, men dejligt“. Ingen skurv, ingen sprøjteskade, fin, glat og velfarvet frugt. Dog må det pointeres: det er ikke alene „midlet“, der er det afgørende, men måske nok så meget „hånden, der fører strålerøret“ (Arne Pallesen, Jylland); „En del udlagte sprøjteforsøg vil efter sortering her i efteråret nok kunne fortælle lidt herom. Der er forskel“ (Arne Sørensen, Jylland); „Der er ikke meget sprøjteskade på Cox's Orange, og svovlmidler synes her på egnen at have givet gode resultater“ (Ejner Christensen, Sorø Amt).

Dybe revner i æblefrugterne er konstateret i en del sorter, og det er interessant at læse, hvilke årsagsmuligheder der angives af indberetterne. Der skal citeres nogle eksempler. „En del revner er naturligvis opstået i de store skurvpletter og rustsamlinger efter stærk sprøjteskade, men f. eks. på Cox's Orange er set en del revner opstået som følge af overgang fra en vejperiode til en anden“ (Arne Sørensen, Jylland); „Bramley's Seedling, Dumelow's Seedling, Ingrid Marie, Cox's Orange m. fl. har ofte dybe revner, hvorimod Pederstrup har klaret sig bedre end i tidligere år. Ofte må årsagen vel nok søges i skurv, men der er også tilfælde, hvor årsagen må være en anden, f. eks. mangelsygdøms“ (Arne Pallesen, Jylland); „På Cox's Orange forholdsvis stærkt, meget lidt på Ingrid Marie, ellers ikke på andre sorter“ (Erik Lind, Kolding); „Især på sorter som Coulon, Cox's Orange og Laxton“ (Chr. A. Nørholm, Horsens); „Cox's Orange mest, lidt Laxton og svagt Bodil Neergaard“ (A. Diemer, Renner); „Revnede æbler findes de fleste steder; årsagen må være sprøjteskade i forbindelse med kraftig vækst“ (J. Sander Nielsen, Maribo Amt); „Årsagen må vel være vejrskaðe? — da det er meget udbredt i privathaver, hvor der ikke er sprøjtet — og er også almindelig i plantager uanset, hvad der er sprøjtet med“ (Ejner Christensen, Sorø Amt). Endelig nævnes det fra Thy, at bormangel er udbredt deroppe og blandt andet kan give sig udslag i revner (G. Ejsing).

Æbleskurv (*Fusicladium dendriticum*) synes ikke at have bredt sig nævneværdigt i løbet af september måned, — i hvert fald på frugterne. Nogle steder er iagttaget, at blade og unge skud har fået en del nyinfektioner.

Pæreskurv (*Fusicladium pirinum*) bedømmes noget forskelligt rundt omkring i landet. Fra erhvervsplantager kan indberetninger vise følgende yderpunkter. Fra Jylland: „Som tidligere omtalt slemt. Ingen linie i skurv og sprøjteplaner. Kraftig og rigelig forårssprøjtning og bort med grenskurven er bedst. Det meste pæreskurv synes at være opstået i første halvdel af blomstringen“ (Arne Sørensen) og fra Maribo Amt: „Pæreskurven har alt i alt været godartet i år“ (J. Sander Nielsen).

I privathaverne er det næsten alle vegne et trist syn at se pæretræer, og det er jo en dårlig trøst, at frugtmængden er så ringe, således som det hedder fra den sydlige del af Sønderjylland: „Skurven er slem alle vegne i de modtagelige sorter; selv om der ikke er så mange frugter at ærgre sig over, er grenene temmelig medtagne“ (M. Surlykke Wistoft).

Gul monilia (*Monilia fructigena*) har kun i ganske ringe grad ødelagt blomster og pærer. Der skrives fra Renner frugtplantage, at svampen

har været forbausende lidt fremtrædende på pære til trods for, at der er kommet en del regn i den sidste tid (A. Diemer).

På æble har gul monilia naturligvis haft let ved at få „fodfæste“ i revner og ormhuller, men ellers bedømmes svampen til at være ikke særlig slem. Som særlig modtagelige sorter nævnes Laxton, Cox's Pomona og Ingrid Marie.

Blommerust (*Tranzschelia pruni-spinosae*) synes i år at være mere alvorlig end ellers, hvilket fremgår både af indberetninger og af indsendt materiale. Svampeangrebet har bevirket et altfor tidligt bladfald.

I begyndelsen af september modtog vi fra en planteskole grene fra forskellige Prunus-arter. Det viste sig, at såvel sommer- som vintersporelejer konstateredes på henholdsvis fersken (*Prunus persica*), abrikos (*P. armeniaca*), rosenmandel (*P. triloba*) og dværgmandel (*P. tedella*). Det er rimeligvis første gang i Danmark, at blommerust er fundet på disse værtplanter udover blomme (*Prunus domestica*) og kræge (*P. insititia*). Svampens skålrust-stadie findes på gul anemone (*Anemone ranunculoides*) og på italiensk anemone (*A. coronaria*).

Kirsebær-bladpletsyge (*Higginsia hiemalis*) er konstateret en del gange på indsendt materiale.

Sten i pærefrugter har særlig vist sig på sorten Grev Moltke (Niels Gram, Aabyhøj, Eli Fog-Petersen, Viborg, og Henrik Nielsen, Holbæk), men enkelte indberettere nævner også, at Dobbelt Philip kan være slemt medtaget.

Valnød-bladpletsyge (*Marssonina juglandis*), der både angriber blade og det grønne frugtkød og derfra går videre ind til skal og kerne, er iagttaget nogle steder; angrebet kan meget vel blive værre i løbet af oktober måned.

Fra den sydlige del af Sønderjylland hedder det: „Mange valnødder har allerede nu mistet de fleste af deres stærkt plettede blade. På træer, hvor nødderne er tyndskallede, er der næsten ikke en sund frugt — enten lukker de ikke i spidsen, eller også er denne helt lys og blød“ (M. Surlykke Wistoft).

Hindbærstængelsyge (*Didymella applanata*) er meget alvorlig, og næsten samtlige indberettere anser sygdommen for at være almindelig udbredt med stærke angreb. „Ualmindelig stærkt og stærkt udbredt i år“ (Niels Gram, Jylland); „Står næsten overalt med „lange bare ben“. — Nogen sprøjtning sammen med de sene sprøjtninger på stikkelsbær og solbær hjælper også her“ (Wisti Raab, Gram); „Ret udbredt — sjældent at se et hindbærstykke, der er fri“ (Ejner Christensen, Sorø Amt); „Alle grader kan findes — formentlig afhængig af, hvor tæt bestand og hvor hurtigt efter høst de gamle skud fjernes“ (Henrik Nielsen, Holbæk).

Køkkenurter.

Kartoffelskimmel (*Phytophthora infestans*) på tomatfrugter har været meget ødelæggende; der skal nævnes nogle eksempler på indberetnin-

gerne: Fra Salling-Fjends: „Tomater på friland er mange steder uanvendelige efter kartoffelskimmelangreb“ (A. Herborg Nielsen); „Angrebene har vist sjældent været så voldsomme som i år“ (G. Ejsing, Thy); „Ødelæggende i månedens sidste del“ (H. Dixen, Vestjylland); „Har set særdeles fine resultater af sprøjtningen, men den skal være rettidig og fornyes efter regn“ (M. Sørensen, Esbjerg-Varde); „At sygdommen kan holdes væk ved hyppige sprøjtninger eller pudringer, har jeg set i flere tilfælde“ (Egon Hansen, Frederiksborg Amt).

Prydplanter.

Meldug (*Erysiphaceae*) har i sommer haft en ret stor udbredelse, og et stort antal værtplanters blade står nu i eftersommeren med stærkt, hvidfiltede blade; det er umuligt at nævne alle de arter, der er hårdt medtaget, men som eksempler kan tages: roser, vin, agurk, ridderspore, staudefl. aster, og forglemmigej.

Dybe revner gennem løgkagen på tulipaner. Denne skavank viste sig for enkelte sorters vedkommende i et parti dansk-avlede tulipaner. Årsagen blev ikke fastlagt, men løgavlere har meddelt, at skaden nu og da optræder inden for visse sorter og som regel kun på meget store tulipanløg. Sandsynligvis har bratte svingninger i vand og temperatur i løgbedene en ikke uvæsentlig andel.

Mogens H. Dahl.

Skadedyr på landbrugsplanter.

Korn og græsser.

Oldenborrer (*Melolontha melolontha*). Se diverse skadedyr.

Agersnegle (*Agriolimax agrestis*). Se diverse skadedyr.

Bælplanter.

Stængelål (*Ditylenchus dipsaci*). Angrebene bedømmes i det store og hele stadigvæk som ret godartede. Nibe: „Den rigelige nedbør i sommerens løb har været afgrøderne en god forbundsfælle, så angrebene gør sig svagt bemærkede“ (G. Heltoft). Hads Herred: „Der er konstateret et meget stærkt angreb i rødkløver i en udlægsmark på kuperet terræn. Terrænforholdenes indflydelse på angrebets udbredelse kunne tydeligt konstateres“ (J. P. Skou). Askov forsøgsstation: „Angreb findes i hvidkløverstammer, der viser nogen forskel i modtagelighed. Rødkløvermarkerne, d. v. s. udlægsmarkerne, synes nu i efteråret at være til dels fri for angreb“ (H. Agergaard). Stevns og Omegn: „I september er der ikke set angreb på rød- og hvidkløver, medens der jævnligt findes svagere angreb i lucernemarkerne“ (Knud Iversen). Hasleveggen: „Almindelig i rødkløver, hvor der er for få kløverfrie år i sædskiftet“ (Johs. Sørensen). Bornholm: „Fundet en del stærke angreb i rødkløver“ (A. Juel-Nielsen).

Kløversnudebiller (*Apion spp.*) har kun gjort skade i ringe udstrækning på det nye kløverudlæg, dog synes de at optræde i større tal i Sydvestjylland (J. K. Svenstrup).

Bederoer.

Bedelus (*Aphis fabae*) og ferskenlus (*Myzus persicae*). Fra Stevns skrives: „Mange steder en vrimlende lusebestand i de nyudlagte fro-roemarker, uden at planterne lider større skade af det; der må sikkert ventes stærke virusangreb til næste år, hvis lusene er i besiddelse af smitstof“ (Knud Iversen).

Oldenborrer (*Melolontha melolontha*). Se diverse skadedyr.

Smældere (*Agriotes spp.*). Se diverse skadedyr.

Knoporme (*Agrotis segetum*). Se diverse skadedyr.

Bedefluen (*Pegomya hyoscyami*). Midt i måneden observeredes enkelte steder en del æg og små miner, men i intet tilfælde forekom angreb af økonomisk betydning.

Kålroer, kål o. a. korsblomstrede.

Kållus (*Brevicoryne brassicae*). Svage til middelstærke angreb rapporteres fra Djursland (Ejvind Staunskjær) og Blangstedgaard (Poul Dahl).

Bladribbe-snudebiller (*Ceutorrhynchus quadridens*). Et enkelt angreb omtales fra Ærø: „En turnipsmark sået den 10. juli efter vikke-havre er fuldstændig nedvisnet på grund af angreb af bladribbe-snudebille. Larverne findes i bladribberne, som fuldstændig rådner bort“ (Ejlif Johansen).

Kålblad hveps (*Athalia spinarum*). Kun fra Brønderslev omtales en del skade i enkelte marker (H. Olesen).

Kålorme (*Pieris brassicae* og *P. rapae*). I kålroerne har angrebene meget sjældent været af betydning. Anderledes så det ud i haverne, hvor det var meget almindeligt at finde endog stærke angreb. De er blevet bekæmpet med god virkning med DDT eller — i eet tilfælde — med en blanding af DDT og Bladan (J. P. Skou, Odder).

Krusesyge galmyggen (*Contarinia nasturtii*). Det bemærkes i mange rapporter, at halsforrådnelsen fremkaldt af angreb tidligere på sommeren er tørret ind og planterne kommet i god vækst igen, men ofte fremhæves det stik modsatte, og alt i alt synes angrebets billede at variere stærkt fra egn til egn. Hjørring: „Krusesyge og halsråd hærger slemt og vil påvirke kålroernes udbytte og holdbarhed væsentligt. Skaden øjensynlig størst i wilhelmsburger“ (H. Baltzer Nielsen). Tylstrup forsøgsstation: „Kun enkelte roer med halsråd“ (Aage Bach). Han Herrederne: „Mange stærke angreb og megen halsråd, og dog synes det, som om forrådnelsen er gået i stå; mange af de angrebne planter har sat nye skud og er i god groning igen. Det ser ikke nær så slemt ud som for en måned siden“ (R. Sørensen). Nordthy:

„Ligesom i kålroemarkerne er angrebene af krusesygegalmyg meget stærke i kålene, dog ikke nær så voldsomme som i roemarkerne, hvor ofte 80—90 % af planterne er angrebet“ (G. Ejsing). Sydthy og Thyholm: „Angrebet, der er almindeligt i kålroemarker, er meget ondartet“ (K. Hougaard). Vesthimmerland: „Det ser ikke ud til, at bakteriosen forårsager væsentlig skade. De angrebne roer står uden top og med bakteriose i roehalsen, men i de fleste tilfælde ikke i selve roen“ (J. Tarp). Himmerland: „Angreb, der var meget almindeligt først på sommeren, har resulteret i megen skade, idet ødelagte hjerteskuud er angrebet af bakteriose og våd forrådnelse på roden; ofte mere end 10 % af planterne ødelagte“ (Fr. Knudsen). Viborg: „Krusesygen er meget udbredt, og skadevirkningen forøget af det fugtige vejr“ (O. Th. Nielsen). Holstebro: „Den såkaldte galmygforrådnelse i halsen af kålroer har været yderst almindelig i år, værst på stærk kvælstofgødet jord“ (P. O. Overgaard). Ødum forsøgsstation: „Angrebene, der i kålroerne har været hyppige, er nu næsten overalt helbredte, og de angrebne roer er tilsyneladende atter i god vækst“ (B. R. Bentholm). Århusegnen: „Krusesyge findes i mange kålroemarker, men angrebets omfang og styrke er meget mindre nu end tidligere på sommeren, hvor der var en hel del stærke angreb. Disse steder synes planterne at være vokset fra angrebet“ (A. Diederich). Skanderborg Amt: „Følgerne af tidligere angreb meget alvorlige. Mange rådne og hule roer“ (Niels Pedersen). Askov forsøgsstation: „De ret stærke angreb, der har været i kålroerne, har nu kulmineret, og sårene i halsen er delvis lægt og nydannelse af blade i fuld gang; men det vil give ret stor flertoppethed og mange småblade på halsen og på roernes øverste del“ (H. Agergaard). Sønderjylland: „Stærke angreb på sommerkålen næsten alle steder“ (M. Surlykke Wistoft). Øtoftegaard: „Kaalroerne synes at have overvundet det almindelige angreb uden større mén, men skaden kan vel forstærkes ved optagningen“ (Aa. Munk). Vestsjælland: „Angrebene er meget kraftige på kålroer — flere steder er 80 % af planterne angrebne, og i mange tilfælde er forrådnelsen trængt igennem rodhalsen“ (Stanley Jørgensen). Sydsjælland: „Tæmmelig udbredt i år i kålroemarkerne“ (P. Grøntved). Bornholm: „Der er fortsat megen krusesyge på kålroerne, men derimod ikke meget bakteriose i forbindelse hermed“ (A. Juel-Nielsen).

Den lille kålflue (*Chortophila brassicae*). Angrebene har overalt været svage og betydningsløse. Som en undtagelse herfra omtales enkelte stærke angreb på sommerkål i det sydlige Sønderjylland (M. Surlykke Wistoft).

Den store kålflue (*Chortophila floralis*). Det ser ud til, at vi atter i år skal opleve et „kålflueår“. I løbet af måneden opdagede man på de sandede jorder i Nord-, Midt- og Vestjylland, at angrebene var ved at antage et katastrofalt omfang. Taget summarisk kan angrebene bedømmes som værende lidt svagere end sidste år i det nordligste Jylland, medens de længere sydpå nærmest må karakteriseres som noget stærkere — de, der er kendt med forholdene i de pågældende egne, vil forstå, hvad det vil sige! Desuden synes det, som om angrebene også har bredt sig til jorder, hvor man

ikke for har bemærket dem. Hjørring: „Igen i år stærke angreb i visse dele af området, måske knap så slemt som i fjor“ (H. Baltzer Nielsen). Brønderslev: „Jeg mener, at dens hærgen ikke er slet så ondartet som de sidste to foregående år“ (H. Olesen). Tylstrup forsøgsstation: „Ved optagning af bangholm kålroer i et forsøg d. 3. september var mange af roerne stærkt angrebet, enkelte ved at være svampede, så optimismen fra forrige måned holder måske ikke helt stik“ (Aa. Bach). Han Herrederne: „Der er vist ingen marker her, der er helt fri for kålfluelarver. Men angrebene varierer meget i styrke fra mark til mark. Roerne på den lave kolde sandjord er som sædvanlig værst medtaget. Men så vidt jeg kan skønne, er angrebene i det store og hele svagere end i fjor“ (R. Sørensen). Vesthimmerland: „Som sædvanlig på disse egne meget stærke angreb. Også angreb på lokaliteter, hvor man ellers ikke mærker stærkt til dem. Fik i ugen efter 15. september mange henvendelser om skader. Trist ikke at kunne hjælpe med bekæmpelse“ (J. Tarp). Vest- og Midthimmerland: „Mange stærke angreb, men også nogle svage. Angrebet værst på nyopdyrkede og lettere jorder, hvor det kan være totalt ødelæggende og af uhyggeligt omfang“ (Rud. Jensen). Viborg: „De første meldinger om angreb af kålfluelarver kom allerede først i måneden, og siden er angrebene taget til i styrke og omfang; der må forventes stor skade, og enkelte landmænd forsøger med at tage roerne op nu for at undgå helt ødelæggelse af roeafgrøden“ (O. Th. Nielsen). Viborg: „På egnen mellem Viborg og Herning meldes der atter i år om stærke angreb af kålfluelarver, der begynder i selve rodspidsen af kålroerne og arbejder sig opad i roen. Det overvejes af enkelte avlere at tage roerne op og snitte rodspidsen af“ (A. P. Aidt). Holstebroegnen: „Den store kålfluelarve, der var så slem i fjor, har i år også udbredt sig til bedre jorder, idet den er fundet i så stor mængde i Hjerm, at der her er gjort kendelig skade“ (P. O. Overgaard). Aulum og Omegn: „Angrebet af den store kålfluelarve er igen ved at blive katastrofal. Angrebet er særlig udbredt på den letteste jord lige som de foregående år. Det er især de sidste tre uger, angrebet er sat ind“ (S. Nørlund). Brande-Thyregod: „Meget stærke og næsten totalt ødelæggende angreb iagttaget mange steder. Ofte er 30—80 % af kålroerne allerede helt rådne. Angrebet, der i de sidste par år har holdt sig i den vestlige del af området, har i år bredt sig langt øst på. Der er dog vist også tale om stærke angreb af den lille kålflue i år. Også turnips ødelægges undertiden helt, medens den i flere andre tilfælde ikke angribes videre“ (P. Trosborg). Skanderborg Amt: „Kålfluelarver er set flere steder, og der kan befrygtes stor skade på visse lokaliteter“ (Niels Pedersen). Vejle Vestereg: „I år kan man roligt sige, at kålfluelarverne nu hærger kålroemarkerne her på egnen i et omfang, man ikke tidligere har kendt. De sidste 3 år har angrebet af larver bredt sig, så egnen her omkring Give er stærkt angrebet også i år. Man kan roligt kalde angrebet en katastrofe. Roerne visner bort i disse dage. Folk tager deres kålroer op nu og lader dem ligge optaget på marken, mens larverne stadig æder. „Hvad skal man gøre“, siger folk, „har man da intet middel?“ Dagen igennem kimer telefonen og stadig samme spørgsmål: „Er der intet at gøre? Vi bliver nødt til at sælge kreaturerne til vinter. Vi får ingen roer til dem“. — Det er sikkert

floralis-arten, der er tale om. Man har tidligere sagt, at angrebet holder sig til lave mosejorder, det gælder ikke mere. Angreb findes overalt uden hensyn til jordbunden. Wilhelmsburgerne angribes som bangholmstammerne, der er vist ingen forskel i angrebsstyrke. Turnips er kun sjældent angrebet i større omfang. Det kan allerede nu siges, at hvis der ikke kan findes effektive beskyttelsesforanstaltninger inden næste år, så holder folk op med at dyrke kålroer her på egnen" (Arne Anthonsen). Grindsted: „Det hidtil største angreb vi nogensinde har set. Det tegner til en katastrofe" (J. J. Jakobsen). Grindsted-Ølgodeggen: „Mange marker (særlig wilhelmsburger) er næsten totalt ødelagte. Man forsøger at redde noget ved at køre roerne op og lade dem ligge og tørre, men det hjælper tilsyneladende ikke meget. — Der ventes med længsel på sprøjtemidler mod kålfluen" (L. Aa. Thomassen). Varde: „Kålfluens larver begynder nu igen sit ødelæggende angreb. I enkelte marker er der meget nær larver i hver plante, mange af roerne begynder at rådne, de vælter, bare man støder til dem. Det synes, som om den breder sig med årene; det er ikke bare på den helt lette sandjord, den har virket ret ødelæggende i år" (Knud Henneberg).

Snegle (*Agriolimax agrestis*). Se diverse skadedyr.

Kartofler.

Oldenborrer (*Melolontha melolontha*). Se diverse skadedyr.

Smældere (*Agriotes spp.*). Se diverse skadedyr.

Coloradobillen (*Leptinotarsa decemlineata*). Der blev fundet to biller ved optagning af kartofler: 1 bille d. 17. i nærheden af Holsted og 1 bille d. 24. ved Vorbasse.

Skadedyr på havebrugsplanter.

Frugttræer og frugtbuske.

Bladlus (*Aphididae*). Der rapporteres stadig kun svage angreb.

Blodlus (*Eriosoma lanigerum*). Kun få, spredte angreb rapporteret: Aabyhøj: „Almindelig i Aabyhøj. Ikke set andre steder" (Niels Gram). Kolding: „Pletvis stærke angreb, som har bredt sig" (Erik Lind). Blangstedgaard: „Tæmmelig kraftigt angreb i grundstammekvarteret, særlig E.M. XVI" (Poul Dahl). Maribo Amt: „Blodlusene viste sig sent i år. Angrebene styrke gennemgående kun svage" (J. Sander Nielsen).

Syrehveps (*Ametastegia glabrata*). Nordthy: „Meget generende i et par yngre plantager" (G. Ejsing). Kolding: „I afdelinger, hvor ukrudtet var vokset op i træerne, ret stærke angreb" (Erik Lind). Svage til middelstærke angreb er fundet også andre steder i Jylland (Arne Sørensen, Ejnar Larsen).

Frugttræbladhvepsen (*Eriocampoides limacina*). Viborg Amt: „Frugttræbladhvepsens larve laver vinduer i kirsebær- og pæreblade, — optræder i stor mængde på træerne" (Eli Fog-Petersen).

Rønnebærmøllet (*Argyresthia conjugella*). Jylland: „Mærkværdigvis har den gamle teori ikke holdt stik i år m. h. t. „mange rønnebær og ingen angreb i æblerne““ (Arne Pallesen).

Æblevikleren (*Carpocapsa pomonella*). Kun i ganske få tilfælde har der været tale om stærkere angreb, flertallet af beretningerne betegner dem som svage. Viborg Amt: „Enkelte ældre frugtplantninger, hvor sprøjtning omkring blomstring er forsømt, meget angrebet (Cox Pomona). Ret almindelig i haverne“ (Eli Fog-Petersen). Vestjylland: „Kun et enkelt stærkt angreb“ (H. Dixen). Jylland: „Mange stærke angreb i år“ (Niels Gram).

Blommevikleren (*Laspeyresia funebrana*). Alle indberetninger betegner angrebene som svage.

Knopviklerlarver (*Tortricidae*). Heller ikke disse angreb har betydet noget i år.

Frugttræspindemiden (*Paratetranychus pilosus*). Efter indberetningerne fås det indtryk, at miderne har opformeret sig ret kraftigt mange steder i den forløbne måned, således at man nu der har en betydelig midbestand. Andre steder har antallet holdt sig på omtrent samme niveau som hidtil. Nordthy: „Rødt spind uden betydning i erhvervshaverne. En del espaliertræer på sydmure er meget stærkt angrebne“ (G. Ejsing). Jylland: „Særlig på espaliertræer er set adskillige stærke angreb“ (Niels Gram). Vestjylland: „De stærke angreb fra i sommer er tilsyneladende standset nu“ (H. Dixen). Esbjerg-Varde: „Det er længe siden, rødt spind har gjort sig så lidt bemærket her som nu“ (Martin Sørensen). Sønderjylland: „— som om der har været en opblussen hist og her. Der foretages intet i privathaverne i den anledning. Man ser ret opgivende på al æbledyrkning. Træerne er oftest elendige med mange døde grene“ (Wisti Raae). Sydl. Sønderjylland: „Spindet bredte sig voldsomt i de tørre uger i juli-august, og nu er det meget levende, mange steder skinner det rødligt ned ad grenene af æg“ (M. Surlykke Wistoft). Blangstedgaard: „Slem på blomme, ellers ikke meget“ (Poul Dahl). Holbæk Amt: „Undtagelsesvis stærke angreb på æble og blomme (vinteræg)“ (Henrik Nielsen). Sorø Amt: „Har bredt sig i september — sine steder endda ret kraftigt“ (Ejner Christensen). Maribo Amt: „En meget kraftig opformering af rødt spind var almindelig i de fleste plantager i første halvdel af september“ (J. Sander Nielsen).

Snegle (*Agriolimax agrestis*). Se diverse skadedyr.

Køkkenurter.

Knoporme (*Agrotis segetum*). Se diverse skadedyr.

Gulerodsfluen (*Psila rosae*). Angrebene bedømmes meget forskelligt, men set under eet må de nærmest siges at have været godartede. Brønnerslev: „Ret almindelig, dog uden de store skader“ (Harald Olesen). Nordthy: „Vi har her oppe lært af de norske forsøg og sprøjter med tiosforimidler flere gange med det resultat, at orm i gulerødderne er en raritet“

(G. Ejning). Hasseris: „Der findes kun ganske få angreb i fodergulerødderne, men derimod en del i spisegulerødderne“ (J. Chr. Andersen-Lyngvad). Himmerland: „Angreb, der plejer at være meget almindelige og stærke, har ikke i år været iagttaget i samme grad so i tørre (eller mere tørre) år“ (Fr. Knudsen). Silkeborgegn: „Kun få arealer med gulerod er gået fri for angreb“ (J. J. Søndergaard). Esbjerg-Varde: „Det er almindeligt anerkendt, at Bladan eller parathion virker udmærket, og hvor der ikke er vandet, er svage angreb i år det almindeligste“ (M. Sørensen). Skærbæk og Omegn: „Angrebene er forbavsende svage i år“ (Vald. Johnsen). Sydl. Sønderjylland: „Mange steder er bekæmpelse med Agrocidepudder gennemført i forsommeren på grund af sidste sommers slemme angreb, men de fleste steder har man forsømt at bekæmpe anden generation, og resultatet er ikke udeblevet“ (M. Surlykke Wistoft). Frederiksborg Amt: „Jeg har det indtryk, at angrebene gennemgående er svagere end sidste år“ (Egon Hansen). Sorø Amt: „Gulerødder har bogstavelig været fri for „orm“ i sommer, men i den sidste tid synes de at brede sig“ (Ejner Christensen).

Seilerifluen (*Acida heraclei*). Angreb er fundet i en del haver i Jylland (Niels Gram).

Prydplanter.

Stængelål (*Ditylenchus dipsaci*). Angreb på primula (*P. Wanda hort.*) er for første gang konstateret her i landet. Planterne, der indsendtes af konsulent Henrik Nielsen, stammede fra Nordsjælland. Væksten var dværgagtig, med talrige tætstillede skud (K. Lindhardt).

Knoporme (*Agrotis segetum*). Se diverse skadedyr.

Bladbiller (*Lochmaea suturalis*). Sidst på måneden modtog vi meddelelse om masseforekomst af denne ikke almindelige bille, hvis værtplante er lyng. På ca. 50 ha af de fredede lyngarealer på Hjerl Hede var planterne blevet totalt ribbet for blade, således at der opstod store brune og visne partier i vegetationen. Lignende angreb er tidligere beskrevet fra Nordsjælland og fra et par lokaliteter i Jylland.

Diverse skadedyr.

Oldenborrer (*Melolontha melolontha*). Fra Holbæk skrives: „Har konstateret et enkelt ødelæggende angreb af 2. års larver i tidligsået rug. Rugen var pletvis helt afgravidet, og det vrimlede med larver — og stære!“ (Chr. Christensen). På Stevns er flere steder fundet angreb i kartoffelknolde og roer (K. Iversen).

Smældere (*Agriotes spp.*). Ved kartofflernes optagning konstateredes ofte beskadigelser af smælderlarver, således at kartofferne kasseredes til eksport. Også i roer og vintersæd fandtes angreb, men de var her uden stor betydning. Hjørring: „Stærke angreb i kartofler (knoldene) efter græs eller mindre velholdte kornmarker“ (H. Baltzer Nielsen). Himmerland: „Kartof-

lerne er ikke beskadiget i samme omfang som så ofte i tidligere år" (Fr. Knudsen). Viborg-Karup: „Enkelte kartoffelmarker ret stærkt angrebet af larvegnav i knoldene. Angrebene synes at stå i forhold til, hvor stærkt jorden var befængt med senegræs i det eller de foregående år" (A. P. Aidt). Rønde: „I nogle kartoffelmarker findes ret stærke angreb, men stort set er det ikke så slemt" (P. Mumm). Brande: „Angreb på kartoffelknolde og i roer meget hyppige. Stærke angreb dog kun iagttaget i få tilfælde" (P. Trosborg). Esbjerg-Varde: „Gør sig ikke meget bemærket nu andet end i kartofler i haver, der er nyoprettet på markjord" (Martin Sørensen).

Knoporme (*Agrotis segetum*). Der omtales i få beretninger nogen skade af disse skadedyr. Holstebro: „Almindelig på roer" (P. O. Overgaard). Brande: „Enkelte angreb i roemark" (P. Trosborg). Skanderborg: „Ikke ualmindelig, men skaden i regelen ret ubetydelig" (Niels Pedersen). Stevns og Omegn: „Enkelte stærke angreb i havejord, hvor angrebene bekæmpes med ret gode resultater ved udstrøning af cryocidklid" (Knud Iversen). Sorø Amt: „Der synes at være ret mange i år. Skade på gulerodder og rødbeder ret almindelig — også mange stauder og stenbedsplanter bliver „græsset" af under jorden" (Ejner Christensen).

Snegle (*Agriolimax agrestis*). Følgende tre beretninger omtaler snegleangreb. Hasseris: „Et par tilfælde med meget stærke angreb af den grå agersnegl, som over store strækninger har holdt den nysåede rug fuldstændig nede, særlig hvor jorden er stærkt leret og derfor noget knoldet. Der ligger 3 à 4 snegle under hver knold" (J. Chr. Andersen-Lyngvad). Syd. Sønderjylland: „I de fugtige somre har sneglene formeret sig meget stærkt. Så i går i en have, hvor de var ved at tage gulerodder op, at rødterne var temmelig revnede i fugerne, og der sad tæt med snegle i revnerne. I rosenkålen sidder små snegle mellem bladene, ligeledes i den sene blomkål" (M. Surlykke Wistoft). Sorø Amt: „Der er mange snegle i år. Jeg har haft lejlighed til flere steder at gå fyldte æblekasser igennem, der har overnattet i plantagen (kun 1 nat) og fundet mindst 50 snegle i hver kasse" (Ejner Christensen).

Ole Wagn.

